

Яворовата поезия беше свързана с прогресивните среди от народа и когато негодуваше срещу песимизма в „На един песимист“, и когато изплакваше мрачни, болезнени тонове като в „Чудак“, „Главата тегне изнурена“, „Нощ“, и когато се бунтуваше срещу социалното и националното робство, и когато шепнеше тихи думи на тъга и копнеж. Затова тя веднага намери път към сърцето на читателя.

Победата на Яворовата стихосбирка в нашия живот се приемаше като победа на изстрадалия народ. В този смисъл успехът на тази сбирка далеч надминаваше утвърждаването само на едно дарование, както това е особено ясно изразено още в увода на рецензията за тази сбирка от Ст. Минчев: „Един нов поет! Не, нашият живот не е пуст, не е безплоден, не е безсилен! Колкото и негодни да са условията за дарбите и талантите у нас; колкото и тъмно да е наоколо без светъл лъч и живителна влага: появата на една дарба в нашата млада литература служи за доказателство, че народният гений не е пресъхнал, че той е достатъчно жилив да заяви своето съществуване въпреки хиляди спънки и пречки...“⁶

Поет и народ се сливаха в съзнанието на Антон Страшимиров, който излиза също с възторжена критика за първата стихосбирка на Яворов.⁷ Наистина у него тази основна идея добива твърде мъглява форма и остава при мистични месиански теории за значението на Яворовата поезия като израз на страданията на един от онези народи-мъченици, които чрез страдание изкупват светлото си бъдеще. Съществено в случая обаче е, че и Ст. Минчев, и А. Страшимиров възприемат появата на Яворов като изблик на творческата мощ на самия народ. Сред онази обща потиснатост на духа, която владее у нас след тежката аграрно-стопанска криза от последните години на миналия век и след погрома на селските бунтове срещу десетъка, първата стихосбирка на Яворов беше посрещната не само като изява на един голям поет, но и като победа на самия народ. И наистина: победеният в селските бунтове народ беше победил в творби като „На един песимист“, „На нивата“, „Градушка“. Бедният български селянин с попукани от труд ръце и с разорано от неволя лице беше станал трагически герой на творби като „Градушка“, която по думите на П. П. Славейков „няма равна на себе си в световната литература“. Окъсаните и измъчени изгнаници-арменци от порутените борден край гара Стралджа чрез словото на Яворов заговориха пред света като „жертви на подвиг чутовно-велик“. В един момент, когато културна Европа мълчеше пред кланетата в Армения, когато нашето правителство усмиряваше със сеч и картечници въстаналите селяни, един поет заговори със стихове на обич към обезправените и бунт срещу несправдата, които не можеха да бъдат заглушени, защото бяха ехо от великото сърце на народа.

Характерно е при това, че тази връзка между поет и народ се търсеше не само в социалната лирика, но и в интимната поезия на Яворов — пряко доказателство, че Яворовите съвременници разбираха лирическия герой на тези стихотворения не като откъснат от хората индивидуалист.

⁶ Ст. Минчев, На прав път (Стихотворения от П. К. Яворов, Варна, 1901 г.), Сп. *Общо дело*, II, 1902, януари, бр. 7, с. 103 — 105.

⁷ *Наш живот*, г. I, кн. I, октомври 190, с. 34—40.